

Nhemboaty Mbya pegua IPOL rewe.

Ay ma 26 de julho de 2011, nove hora ko'emba

Ay pyarewe omboypy aywu

Ana Paula omboypy aywu, omobe'u mba'eitxa oo ta aywu aegui mba'e pa djadjogueroawu ta.

Djadoetxa kwaa ranhe pawẽ, era omobe'u, mamo Tekoa gui ou, estado,ES,PR,RS,SP,SC,RJ aegui djurua kwéry FUNAI, Secretaria de Educação de Santa Catarina, IPOL aegui lingüista. Wera Tupã idjaywu nhabodjerowia awã nhemboaty,nhandeawy awã mokoi ara re, Rosangela ma omombe'u mba'e objetivo pa jaupity rã mba'e pa inventario (aywu yma guare a'egui aÿgua onhembopara awã kuatxia re) odjedjapo awã inventario guarani ma atxywe eta guarani kwéry ramo.IPOL regua ombopara awã ma ijypy tekoa rupi oporãdu ba'eitxa pa aywu oo inÿ mboapy meme djatxy re. Karai Wanderlei omobe'u ba'eitxa pa arandu aegui kyingue onhebo'e, ba'e pa jareko tekoa py, djurua kuéry oikuaatxe. Jurua kuéry py kuatxia re riwe nhadeboty pa, aewete katu jatxauka nhade arandu. Wera Leonardo ma idjaywu wy, atxy oikuaa porã awã koo wa'e nhembiapo invetario regua, nhadeaywu pono okanhy, historia oi awã, eta aywu mapy okanhy, a'ewy ma odjapo kowa'e tembiapo inventario pono okanhy nhadeaywu, CD guarania rami awipy oi rã registro, oi porã awã are pewe, atxy'i tei jaikuaa awã. Opewa'e ma oi rã kuatxia re onhemoiporã awã. Geovam ma omombe'u mba'eitxa pa kowa'e onhepyru awã. Idjaywu 95 % índio guarani kuéry indjaywu oawu py, guarani aywu ma tuwitxa ete ko Brasil py. Ko inventário ma pawe tekoa rupi mbya kuery djogweroaywu awa, aboae índio kuery pe oetxauka awã awi. Eta índio kwery ma omokanhy aywu, 60 índio aywu oiko tudjakue riwe oiko idjaywu wa'e dipoi kyrigue ijaywu wa'e. Aywu Brasil py gua dodjetxakuaai patrimônio rami, uwitxa kwéry nome'ei importacia, a'e ramo ope tembiapo ma iporã pono okanhy.Uwitxa kuery py oetxakuaa igreja a'e raigua riwe ma patrimônio rami,índio aywu ma anyi, índio kuery aywu ma tei ke oi odjeiporu awa nhaderenode we jawe. Inventario ma onheboypy Brasil py pawe'i ete direito oguereko awa. Pawe aywu odjetxa kuaa awã ijaywue'ÿ wa'e guiwe, oguereko awa direito aÿgui kowa'e inventario gui . kowa'e'ÿ re ma oi amboae lei ranhe oi aywu onhembodjerowia awã petei tetã py São Gabriel da Cachoeira py .A'e ramo ma kowa'e ba'e apo ma a'ewe odjedjapo awã pawe tekoa rupi tudjakuewe rewe,

mba'eitxa pa nhamombaraetewe awã nhandeaywua, a'e gui nhamboparaa awe nhanderekoa rupi .

Ha'e rire ma oi apresentação vídeo Mato Preto py gua RS Omombeu yma guare petei tekoa py ojepotawa'e oikowa'e kue.

Tekoa inventariadas,- Espírito Santos (5 tekoa),-Paraná (8 tekoa),-Rio de Janeiro (2 tekoa),-São Paulo (15 tekoa)-Santa Catarina (18 tekoa)-Rio Grande do Sul (21 tekoa). Tujakue gui onhepyru kyringuei pewe onheporandu, juruape omombe'u awa ijaywu pa nhade aywu py terã anyi.Ojapo ma material kowa'e resultado gui ,11 mapas temático, 9 filmes , 21 lista aywu régua , a'e gui tangaa awi , mba'eitxa pa pawe pa joo rami ijaywu a'e gui ombopara.

Ka'arukue ma onhepyru Rosangela rewe pyarewe ijaywu wa'e kue ijaywu ju; wy ma território lingüístico régua,território lingüístico mamó pewe pa guarani oiporu aywu, aegui ma mamó pa guarani aywu ijaywu,mamó pa kyrigue ijaywu kuapy,ba'eitxa pa olegalizar awã aywu guarani(aywu ete'i), mbya kwery ae ma oikuaa rã ba'itxa pa ogueraa rã aywu.Wanderlei ma mbya py ju omobe'u txaryi ijaywu agüe.

Djuraa kwery oporãdu tekoa rupi ba'e aywu pa ijaywu, a'ewy ma pawe rami ijaywu Mbya. Oi awi espanhol, nhadewa, kaiowa, português, aegui txiripa py ijaywu wa'e. Aejawi oo rupi ma mbya py anho rei ijaywu. Aywu guarani aegui espanhol py ijaywu wa'e ma aedjawi Rio Grande do Sul py.Joel ijaywu wy oguerowa awa kuatxia re ipara wa'e (título=inventario) amboækue oikuaae'ỹ wa'e oixa'ã rã aewe'ÿa rami ra. A'e ijaywu awi Mbya regua aegui Nhadewa'e regua, a'ewa'e aywu porã oi awã. Mbya e'ia py yma djawe oenoi araka'e índio oexa kuaa e'ỹ wa'e pe,arã oexa kuaa etarã'i ramo Nhadewa'e e'i. Tembiapo ma axy'i jajogueroaywu porã rã. Algemiro, ijaywu ojou porã Joel ijaywu agüe, título regua ijaywu awi oguerowa awã, omobe'u tembiapo ma iporã pawe oikuaa awã aywu reko, mamó pa nhaderegua oaywu teria, ba'ieixa pa aywu oiko escola rupi, tekoa rupi, ombojopara wa'e guiwe oexauka pesquisa re. Claudio ma ijaywu wy amogue owa'i ipara py, aywu py ma joo rami. A'eregua re dajaikuaapotai ramo nhambopara pa iny rã. Ipara py ma oi rã petei'i aywu py. Leonardo Tupã ma ijaywu IPOL ma ojapo pesquisa wy oetxauka awã guarani aywu, a'ewy ma da'ewei ba'emo riwe re nhadeawu, ipara ma pawe omboparaa rami ae rã oi. A'ewa'e ma ay'i nanhadeaywui rã. Nhembapo ma noibai rae, bowy'i riwe ma oi. Jarowa 'inventario' awã ma da'ewei jarowa riwe awã, ogwerowa awã ma amboae onhebo'e wa'e 'pesquisador' ae rã oguerowa. Iral ma ijaywu wy objetivo regua re omombe'u porãwe

awa, doikuaai teri mba'e pa ojapo rã ko nheboaty py. Rosangela ma oetxauka escola py bowy pa guarani py onhebo'e wa'e aegui durua py anho obo'e wa'e. Omobe'u awi mamó tekoa py pa oi opy. Oetxauka awi mamó tekoa py pa oi igreja. Oetxauka awi bowy pa oi professor mbya aegui djurua, diretor escolar ramo a'e rami awi.

Intervalo café o'u awã.

Mbya kuery ae jogueroaywu ta, oi ba'e pa jajogueroaywu awã

- 1) Ba'exa tu oi mbya aywu nheboe'aty py aegui ba'exa tu oi nhobo'e wa'e kuery regua?
- 2) Ba'exa tu mbya kuery rexã regua oi? Ba'ietxa tu texã re omba'eapo wa'e kuery ikuai?
- 3) Ba'eixa tu mbya kuery aywu oi djurua kuery rebiapo rupi omobe'u awa pawe pe?
- 4) Ba'etxa tu mbya kuery aywu reko aegui nhade kuery regua, arandu regua?
- 5) Ba'etxa tu mbya kuery rembiapo mborai oi?

Ojewya py ma jogueroaywu awã 1 a 5 oi wa'e.

Ay ma 27 de julho de 2011

Pyarewe kuere ma vídeo oetxauka Espirito Santos pygua (Mba'etxa pytu onhepyru)

Omombe'u awa nhemba'e apo kuee ojapowa'e kue (1 a'egui 5 pewe).

Grupo 1 ma ojapo wy professor rã oi awa nhadewa'e gui, amogue py currículo Juruá kuery doexakuaai escola diferenciada, amongue ma escola municipal aegui estadual a'e tei jipoi kotewe Juruá gui, estado do Rio py dovalorizai professor mbya kuery, município ma omboepy porãwe tei ma doipotai aywu mbya py, Estado ma mbowy we'i omboepy tei ma oetxakuaa escola indígena diferenciada. Amongue escola ma terceira serie pewe guarani py ombo'e awã. Amongue família ma doipotai guarani py ombo'e awã. Amogue ma currículo oimba wa'e oi, a'ewy ma professor guarani doikuai ba'etxa pa ojapo awã. Forinda escola py ombo'e nhade py aegui Juruá py, nhadereko py anho ri jareko ramo da'ewei merami. Algemiro rekoa py ma currículo ramie'ỹ oo iny, de 1 a 9 ano ma língua guarani py. Guajajara ma ome'e proposta oi awã matéria guarani tekoa py. amongue tekoa py ma oi matéria guarani py ombo'e awã geografia, ciência matemática etc. Amongue tekoa py ma família oipota imemby kuery oupity awã mercado de trabalho rami ju oma'ẽ. Iral ma ijaywu regulamentação oi awã rami aegui documento apy ojejapo wa'ekue mamó katy pa oo rã.

Grupo 2- Agente de Saúde ma oiko rã opita'i wa'e kuery rewe, agente amongue mbya py daijaywui porai wy py ogueroko preocupação, amongue py mbya imba'eatxy nomobe'ukuaai, a'e ramo oikotewe Juruá py aegui mbya py ijaywu wa'e, mbya ma ijypy gui we oikuaa rã ba'eatxy regua tujakue rewe oiko ramo, aewe oi awa formação Juruá gui aegui mbya gui. Biguaçu py ma médico aegui opita'i wa'e joupawe oma'e imba'eaxy wa'e re. Amongue tekoa py ma comunidade oipota médico kuery oo tekoa py. Axy awi ojou awã carro ba'eaxy wa'e ogueraa awã hospital py, amongue ma médico kuery doikuaai mba'eaxy pa ogueroko. Aywu aegui ipara mbya py ma oi rague posto de saúde py. Joel, agente de saúde ma oiko omoirũ awa imba'eaxy wa'e, amongue tekoa py ma hospital py oenoi opita'i wa'e opytywõ awa, oi awi rague agente de saúde onhebo'e porã-we awã.

Grupo 3 ma omombe'u mba'eixa pa Juruá kuery TV, radio a'e gui jornal rupi , a'e wy ae ma omombe'u nhande reko a'egui nhande aywu régua, a'erami wy ma nhandewy pe nda'e wei. A'ewy ma ojerure petei apoio re nhande kuery anho'i ojapo awa nhande reko regua.

Grupo 4 ma omboekowia awa livro título oikowa'e Juruá kuery ojapova'e kue. Joel ma ndogutai livro iparawa'e amongue ma ipara wyma tekoa py opy noiai rami py ipara. A'e wy ma oguerowaxe , pawe py ogueroko a'e gui mbya ma je kowa'e ywy re oikowa'ekue'ỹ je. Rio Grande do Sul py ma ndoikoi, kuaxia mbya pygua kyingue pe warã. A'ewy ma oipota Juruá ruwixa we wa'e oipytywo awa mbya kuery pe ojapo awa. Mauro ma ijaywu wy Kuaxia ombopara wyma mbya aywu py a'e gui mbya rewe a'egui oikuaa rã mba'erã tu oipota rã. Wera Poty ma ijaywu avaliação regua , mba'eixa tu jawalia ta kuaxia ikuai wa'e. Ojapowy ma oikuaa wa'erã ojapo.

Grupo 5 ma Claudio ijaywu wyma mborai a'egui djerodjy amongue ma tekoa py noiwei, mbya ndoguerokewei ma yvy tekoarã, mborai ma omboipy SP py coral Tenode Porã py.

Opa awa ma ojapo petei encaminhamento educação regua ome'ẽ awã MEC pe.

Relatório apo wa'ekue ma Karai Arã (Mauro Luiz Carvalho) aegui Arnildo Verá Moreira